

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ

Слободяник Олександр Васильович

УДК 377.3:37.091.2:694.6/7 (043.3)

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ
ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ
МАЙБУТНІХ СТОЛЯРІВ-БУДІВЕЛЬНИКІВ
У ВИЩИХ ПРОФЕСІЙНИХ УЧИЛИЩАХ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Харків – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Єльнікова Галина Василівна,
Українська інженерно-педагогічна академія,
завідувач кафедри менеджменту, м. Харків.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Лузан Петро Григорович,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
професор кафедри соціальної педагогіки
та інформаційних технологій в освіті, м. Київ;

кандидат педагогічних наук
Сулима Тетяна Сергіївна,
Державний вищий навчальний заклад
«Криворізький національний університет»,
доцент кафедри інженерної педагогіки
та мовної підготовки, м. Кривий Ріг.

Захист відбудеться «27» грудня 2016 р. о 15.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.108.01 в Українській інженерно-педагогічній академії за адресою: вул. Університетська, 16, зала засідань, м. Харків, 61003.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Української інженерно-педагогічної академії за адресою: вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003.

Автореферат розісланий «25» листопада 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. С. Ковальська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Упродовж останніх років в Україні простежується тенденція варіативності й модернізації економічного та технологічного розвитку суспільства, що інтенсифікує інноваційні процеси у сфері професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників для будівельної галузі. Кардинальні зміни, що відбуваються у сфері будівництва України, вимагають вдосконалення професійної підготовки майбутніх столярів-будівельників, оскільки належний рівень кваліфікації робітників, їхня професійна компетентність і мобільність є факторами розвитку ефективного виробництва.

Будівельна галузь є однією з найважливіших у народному господарстві, від неї залежить результативність функціонування усієї системи господарювання в країні. Тому перед професійно-технічною освітою постають складні завдання щодо підготовки трудових ресурсів, робітничих кадрів, готових працювати в умовах постійного оновлення техніки й технологій з урахуванням світових тенденцій; здатних творчо мислити, самостійно визначати перспективні цілі власної діяльності та знаходити оптимальні шляхи їх досягнення, адекватно оцінювати результати і наслідки своїх дій; забезпечувати особисту конкурентоздатність на вітчизняному й міжнародному ринках праці.

У Концепції розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні (2004) зазначається, що без якісної підготовки кваліфікованих робітників, які вирізняються професійною компетентністю, здатністю до самоорганізації та самореалізації в професійній діяльності, підготовленістю до вирішення виробничих завдань і соціально-економічних проблем, неможливо розвивати високотехнологічне виробництво, зокрема ті його напрями, що визначають темп розвитку економіки країни, забезпечують якість і конкурентоспроможність виготовленої продукції.

Концептуальні ідеї пріоритетності якості професійної підготовки кваліфікованих робітників з високим рівнем професійної компетентності та багатофункціональними вміннями відображені в Законах України «Про професійно-технічну освіту» (1998), «Про професійний розвиток працівників» (2012), Указі Президента «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.» (2013), Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011), Національному плані дій щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» (2012), Болонській декларації (1999), Копенгагенській декларації (2002), Брюсському комюніке про зміцнення європейського співробітництва у сфері професійної освіти та навчання на 2011–2020 рр. (2010), Педагогічній конституції Європи (2013) та інших нормативно-правових документах.

Окремі аспекти модернізації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників на основі превалювання інноваційно-технологічного підходу в організації професійно-практичного навчання висвітлювалися в наукових працях провідних вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема у вирішенні проблем філософії освіти (В. Андрущенко, С. Гончаренко, Г. Єльнікова, І. Зязюн, В. Кремень, В. Луговий та ін.); у змісті безперервної професійної освіти (Ю. Бабанський, А. Литвин, В. Лозовецька,

Н. Ничкало, В. Орлов, Л. Пуховська, О. Щербак та ін.); у сфері підвищення якості професійної підготовки робітничих кадрів (С. Батишев, Р. Гуревич, Е. Зеєр, В. Радкевич, В. Свистун, Л. Сушенцева, М. Теловата, В. Ягупов та ін.); у запровадженні інноваційних педагогічних технологій у процес професійної підготовки майбутніх фахівців (М. Артюшина, О. Дубасенюк, Л. Карташова, П. Лузан, Г. Романова, О. Стечкевич та ін.); в організації проектної діяльності в процесі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників (В. Гузеєв, В. Кілпатрик, О. Коберник, Н. Любчак, Е. Полат, О. Пометун, І. Сасова, С. Ящук).

Часткове вирішення проблем організації професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців за галузями виробництва висвітлене в дисертаційних дослідженнях І. Гриценок, О. Марковської, М. Михнюк, М. Пальчук, В. Паржницького, Т. Пятничук, Т. Сулими, Л. Усеїнової та ін.

Проте питання організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у вищих професійних училищах (ВПУ), вирішення якого має суттєвий вплив на удосконалення змісту й якості їхньої професійно-практичної підготовки, залишається недостатньо дослідженим.

Необхідність обґрунтування педагогічних умов організації виробничого навчання зумовлена значимістю практичної підготовки для формування професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників, а також суперечностями між:

- потребою модернізації змісту професійно-практичної підготовки майбутніх столярів-будівельників на засадах компетентнісного підходу та неспроможністю традиційних технологій, заснованих на предметно-операційних методах, вирішувати завдання сучасної практичної підготовки в закладах професійно-технічної освіти;

- вимогами сучасної будівельної галузі до столярів-будівельників як до кваліфікованих працівників, що володіють навичками розв'язання творчих практичних завдань, здатністю проектувати власну професійну діяльність при виконанні технологічних робіт, та недосконалістю наявної підготовки, здійснюваної без урахування цих вимог;

- необхідністю в продуктивній діяльності педагогічних працівників ВПУ щодо організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників з використанням інноваційних педагогічних технологій та недостатньою розробленістю методик забезпечення цього процесу.

Актуальність і недостатня розробленість цієї проблеми зумовили вибір теми дисертаційної роботи **«Педагогічні умови організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у вищих професійних училищах».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження проводилося відповідно до тематичного плану наукового дослідження Інституту професійно-технічної освіти НАПН України з теми «Теоретико-методологічні засади розробки державних стандартів професійно-технічної освіти нового покоління» (РК № 0109U001187) (2009–2012 рр.).

Тему дисертаційної роботи затверджено вченою радою Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (протокол № 9 від 29 листопада 2010 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 9 від 21 грудня 2010 р.).

Мета дослідження полягає у визначенні, науковому обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ.

Для досягнення мети дослідження були визначені такі **завдання**:

1. Схарактеризувати ступінь дослідженості проблеми професійно-практичної підготовки учнів ВПУ в педагогічній теорії, здійснити дефінітивний аналіз сутності основних понять і з'ясувати стан організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ.

2. Визначити й теоретично обґрунтувати педагогічні умови та модель організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників на засадах компетентнісного і проектно-технологічного підходів у ВПУ.

3. Уточнити критерії, показники й означити рівні сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників у ВПУ.

4. Розробити й експериментально перевірити авторську методику організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ.

Об'єкт дослідження: професійно-практична підготовка майбутніх столярів-будівельників у системі професійно-технічної освіти.

Предмет дослідження: педагогічні умови організації виробничого навчання учнів ВПУ будівельного профілю.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що рівень професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників підвищиться, якщо процес виробничого навчання учнів ВПУ реалізувати на основі педагогічних умов, моделі й авторської методики з використанням компетентнісного та проектно-технологічного підходів.

Теоретико-методологічну базу дослідження становлять основи теорії наукового пізнання, зокрема принципи науковості та доступності, систематичності й послідовності, наочності, доцільності, зв'язку теорії з практикою, індивідуалізації, диференціації, інноваційності, креативності, технологічності, рефлексивності, партнерства й співробітництва; концептуальні підходи до розгляду педагогічних явищ: системний (В. Андрущенко, Л. Гліненко, С. Гончаренко, Г. Єльнікова, Н. Кузьміна, О. Кустовська та ін.), особистісно-орієнтований (І. Бех, О. Бондаревська, В. Кремень та ін.), компетентнісний (С. Батишев, В. Болотов, Е. Зєєр, В. Радкевич, В. Серіков, Л. Сушенцева, В. Ягупов та ін.), діяльнісний (Л. Виготський, П. Гальперін, С. Рубінштейн та ін.); положення психопедагогіки (І. Зязюн, Н. Ничкало, Л. Фрідман та ін.); ідеї впровадження проектно-технологічного підходу в процес професійної підготовки (О. Коберник, Є. Коллінгс, П. Лузан, Є. Полат, С. Ящук та ін.); законодавчі акти й нормативно-правові документи в галузі освіти.

Методи дослідження:

– *теоретичні*: аналіз психолого-педагогічної, монографічної та науково-методичної літератури, законодавчих актів і нормативно-правових документів, навчально-методичної документації, матеріалів конференцій – для узагальнення концептуальних підходів до вирішення проблеми організації виробничого навчання; порівняльний аналіз і синтез – для визначення основних понять і категорій дослідження; моделювання – для визначення теоретичних та методичних аспектів досліджуваної проблеми, визначення цілей, завдань, принципів і методів організації

виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ; індукції та дедукції – для встановлення зв'язку між базовими поняттями, їх ознаками й уточнення нових дефініцій; переструктурування завдань дослідження із загального вигляду на специфічні для будівельної галузі компоненти; узагальнення – для об'єднання й групування різних класифікацій педагогічних умов в інтегральне утворення, що проявляється в здатності особистості результативно діяти в професійній сфері, для формулювання висновків за розділами та загальних висновків;

– *емпіричні*: діагностичні (спостереження, опитування, інтерв'ю, анкетування, бесіди, тестування) – для діагностики рівня сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників; педагогічний експеримент – для визначення рівня сформованості професійної компетентності й перевірки результативності методики організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ на засадах проектно-технологічного підходу;

– *статистичні*: метод статистичного критерію однорідності χ^2 Пірсона для перевірки достовірності результатів педагогічного експерименту; графічне зображення результатів, кількісна та якісна обробка експериментальних результатів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше*:

– *визначено й теоретично обґрунтовано* педагогічні умови організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ (забезпечення професійної мотивації майбутніх столярів-будівельників на основі реалізації інноваційних педагогічних технологій у процесі вирішення професійно-творчих завдань; оновлення змісту виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників на засадах компетентнісного та проектно-технологічного підходів відповідно до оновлення кон'юнктури будівельного ринку, новітніх технологій та матеріалів у будівельній галузі; використання проектних технологій у процесі виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ);

– *теоретично обґрунтовано й розроблено* модель організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників на засадах компетентнісного підходу зі встановленням інтегральних взаємозв'язків між загальнопрофесійним, професійно-теоретичним і професійно-практичним циклами професійної підготовки, яка містить такі блоки: цільовий, що включає мету – створення організаційної системи виробничого навчання, яка забезпечує інтегративний результат з підвищення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників; суб'єктний, що передбачає партнерську взаємодію суб'єктів навчання в процесі вирішення професійно-творчих завдань; змістово-технологічний, що містить ієрархічну трирівневу компетентнісну систему (ключові, загально-професійні, спеціально-професійні компетентності) та етапи організації проектної навчальної діяльності, які детермінують відповідні етапи реалізації педагогічних умов (мотиваційно-особистісний, когнітивно-пізнавальний, діяльнісно-творчий, рефлексивно-результативний), і ці умови є основою для розроблення авторської методики; результативний, що відображає процесуальні компоненти організаційної системи і інструментарій оцінювання динаміки рівня сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників;

– розроблено та експериментально перевірено авторську методику організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ, що ґрунтується на розробленій моделі й реалізується в процесі виробничого навчання за чотирма етапами (мотиваційно-особистісним, когнітивно-пізнавальним, діяльнісно-творчим, рефлексивно-результативним);

– набули подальшого розвитку положення з впровадження проектно-технологічного підходу в процес професійної підготовки майбутніх столярів-будівельників у ВПУ, що забезпечують доповнення існуючих кваліфікаційних вимог інноваційними складниками, які з'являються в техніці, технологіях, матеріалах, кон'юнктурі будівельного ринку й передбачають якісне виконання учнями виробничих функцій.

Практичне значення одержаних результатів полягає в практичній реалізації науково-прикладної продукції дисертаційної роботи в професійній підготовці столярів-будівельників у ВПУ: авторської методики організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ на засадах проектно-технологічного підходу; підготовлених методичних рекомендацій «Технологія навчального проектування на заняттях виробничого навчання» (для проведення занять виробничого навчання з професії 7124 «Столяр будівельний»). Основні положення та результати дослідження знайшли відображення у Державному стандарті професійно-технічної освіти з професії «Деревообробник будівельний» (у змісті навчальної програми з виробничого навчання).

Результати дослідження *впроваджено* в навчально-виробничий процес таких професійно-технічних навчальних закладів: Богородчанського професійного будівельного ліцею (довідка № 312 від 03.12.2015 р.), Білгород-Дністровського професійного будівельного ліцею (довідка № 332 від 23.12.2015 р.), ДПТНЗ «Білоцерківське вище професійне училище будівництва та сервісу» (довідка № 127 від 26.11.2015 р.), ДПТНЗ «Західно-Дніпровський центр професійно-технічної освіти» (довідка № 01-16/11 від 12.02.2016 р.).

Особистий внесок здобувача. У роботі, написаній у співавторстві, здобувачеві належить (відповідно до списку наукових праць): [16] – оновлення змісту навчальних програм виробничого навчання за кваліфікаціями «Виготовлення та монтаж вікон і дверей», «Виготовлення та монтаж вбудованих меблів».

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дослідження доповідалися та висвітлювалися на наукових конференціях і семінарах різних рівнів, зокрема: *міжнародних* – «Научная дискуссия: вопросы педагогики и психологии» (Москва, 2013); *всеукраїнських* – «Система роботи ПТНЗ із формування професійно мобільного кваліфікованого робітника» (Кривий Ріг, 2011), IV Всеукраїнських педагогічних читаннях, присвячених пам'яті вченого-педагога О. С. Дубинчук «Освіта впродовж життя: вимоги часу» (Київ, 2012), «Соціальне партнерство як інструмент оновлення змісту професійно-технічної освіти» (Кривий Ріг, 2013); «Розроблення Державних стандартів професійно-технічної освіти нового покоління: проблеми та перспективи» (Київ, 2010); звітних науково-практичних конференціях Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (Київ, 2011–2016), засіданнях лабораторії змісту професійної освіти і навчання Інституту

професійно-технічної освіти НАПН України, тренінгах, круглих столах, методологічних семінарах, засіданнях творчих груп з проблем оновлення змісту Державних стандартів професійно-технічної освіти будівельної галузі.

Публікації. Основні положення та результати дослідження відображено в 17 публікаціях (16 – одноосібні), з них 4 статті – у провідних наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у міжнародному науковому періодичному виданні, 2 статті – у виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз, 8 публікацій – у збірниках матеріалів наукових конференцій, круглих столів, 1 методичні рекомендації, 1 Державний стандарт професійно-технічної освіти.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, який містить 191 найменування (з них 3 – іноземними мовами), 8 додатків на 25 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 238 сторінок, основний текст – 187 сторінок. Ілюстрований матеріал дисертації подано в 27 таблицях і 15 рисунках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його мету й завдання, об'єкт і предмет; представлено методи пошукової роботи, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів; наведено відомості щодо апробації й упровадження результатів дослідження в педагогічну практику; подано інформацію про публікації з проблеми дослідження й особистий внесок здобувача.

У першому розділі «**Організація виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у вищих професійних училищах як проблема професійної педагогіки**» здійснено теоретичне обґрунтування проблем професійно-практичної підготовки майбутніх столярів-будівельників у ВПУ в професійній педагогіці, викладено сутність базових понять дисертації, подано педагогічний аналіз стану виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ, викладено методiku дослідження проблеми.

Теоретичний аналіз досліджуваної проблеми показав, що тенденції змін у розвитку будівельної галузі зумовлюють пошук нових підходів до підготовки майбутніх робітничих кадрів, у тому числі й столярів-будівельників. Система професійно-технічної освіти тісно пов'язана з економікою та її виробничою структурою, охоплює сферу підготовки робітників, готових до трудової діяльності в певній галузі, здатних до розв'язання виробничих завдань, а отже, професійно компетентних трудових ресурсів.

Результати аналізу вітчизняної й зарубіжної літератури (С. Батишев, Г. Єльнікова, Е. Зеєр, В. Кремень, В. Лозовецька, В. Луговий, П. Лузан, Н. Ничкало, В. Радкевич, В. Свистун, В. Ягупов та ін.), дисертацій (І. Гриценко, О. Марковської, М. Михнюк, В. Паржницького, Т. Пятничук, Т. Сулими та ін.), законодавчих актів і нормативно-правових документів свідчать, що основою професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників є якість їхньої професійно-практичної підготовленості, що забезпечується процесами виробничого навчання й практики.

Розбіжності між вимогами будівельного ринку, інтенсивністю розвитку технологій і матеріалів та консервативними особливостями навчально-виробничого процесу посилюють актуальність вивчення проблеми організації процесу виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ. Встановлено, що розв'язанню означених протиріч сприяє реалізація компетентнісної парадигми у виробничому навчанні, оскільки це дає перспективи для оновлення його змісту й підвищення рівня професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників. На основі проектно-технологічного підходу забезпечується безперервність в удосконаленні практичних навичок, вчасна їх узгодженість з вимогами будівельної галузі й потребами особистості.

За результатами аналізу сутності базових категорій дослідження виявлено взаємозв'язок між поняттями «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність», «виробниче навчання» й уточнено, що професійно-практична підготовка майбутніх столярів-будівельників є організованим в інноваційному освітньому середовищі процесом, що регламентується нормативно-правовими документами освітньої галузі та змістово реалізовується в педагогічній взаємодії шляхом творчого використання традиційних й інноваційних педагогічних технологій для досягнення якісного підвищення рівня професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Педагогічний аналіз стану організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ засвідчив невідповідність кваліфікаційного рівня випускника ВПУ змісту інтегральної компетентності, що визначена Національною рамкою кваліфікацій, реальним потребам ринку праці; виявлено недостатнє відображення в змісті Державних стандартів професійно-технічної освіти ключових, інформаційно-технологічних, енергозберігаючих, екологічних компетентностей, що впливають на якість виробничих процесів; з'ясовано, що застарілість кваліфікаційних вимог зумовлює дефіцит інноваційно-професійних знань як основи реалізації виробничих функцій, порушуючи принцип інтеграції професійно-теоретичної й професійно-практичної підготовки.

Інноваційні процеси в будівельній галузі вимагають відображення новоутворень у традиційній системі професійно-практичної підготовки, що уможлиблюється за рахунок використання інноваційних педагогічних технологій, зокрема проектних, які мають випереджальний, дослідницький, творчий характер, забезпечують безперервність розвитку професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників.

Недостатнє забезпечення процесу організації виробничого навчання методиками, що ґрунтуються на положеннях компетентнісного та проектно-технологічного підходів, спричинюють низьку активність майстрів виробничого навчання при використанні інноваційних педагогічних технологій у процесі вирішення професійно-творчих завдань, у продуктивній організації професійно-практичної підготовки.

У тексті обґрунтовано загальну методика дослідження проблеми організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ, що базується на врахуванні основних положень науково-методологічних підходів і принципів.

У другому розділі **«Обґрунтування педагогічних умов організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників та розробка методики їх реалізації»** визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників, розроблено модель організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ на засадах компетентнісного підходу й авторську методику організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників на засадах проектно-технологічного підходу; уточнено критерії та показники оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників у ВПУ.

На основі аналізу педагогічних досліджень з проблем професійної підготовки кваліфікованих робітників визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ, а саме: забезпечення професійної мотивації майбутніх столярів-будівельників на основі реалізації інноваційних педагогічних технологій у процесі вирішення професійно-творчих завдань; оновлення змісту виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників на засадах компетентнісного та проектно-технологічного підходів відповідно до оновлення кон'юнктури будівельного ринку, новітніх технологій і матеріалів у будівельній галузі; використання проектних технологій у процесі виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ.

У розділі представлено модель організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників на засадах компетентнісного підходу, спрямовану на оптимізацію навчально-виробничого процесу, покращення навчальної діяльності учнів, розширення та збагачення їхньої мотиваційної сфери, на оволодіння здатністю до проектної навчальної діяльності, удосконалення професіоналізму протягом усього активного трудового життя. Модель складається із чотирьох взаємопов'язаних блоків. Цільовий блок відображає загальну мету й завдання досліджуваного процесу, їх реалізацію в контексті інноваційних освітніх підходів і принципів; суб'єктний – партнерську взаємодію суб'єктів навчання в процесі вирішення професійно-творчих завдань. Змістово-технологічний блок містить ієрархічну трирівневу компетентнісну систему (ключові, загально-професійні, спеціально-професійні компетентності) та методи, засоби й етапи організації проектної навчальної діяльності, що детермінують реалізацію педагогічних умов і створюють основу для розроблення авторської методики. Результативний блок складають процесуальні компоненти організаційної системи й інструментарій оцінювання динаміки рівня сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників (рис. 1).

Уточнено структуру професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників, яка є ієрархічною трирівневою компетентнісною системою й містить ключові, загально-професійні та спеціально-професійні компетентності, формування яких здійснюється безпосередньо через зміст навчання з урахуванням дидактичних принципів і за допомогою форм, методів, засобів навчання, інноваційних педагогічних технологій, зокрема й проектних, які у взаємозумовленому впливі забезпечують високий рівень професійної компетентності майбутнього кваліфікованого робітника.

Рис. 1. Модель організації процесу виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ

Для педагогічної діагностики сформованості компонентів професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників уточнено критерії та визначено відповідні їм показники: мотиваційно-особистісний (професійна мотивація досягнення успіху, здатність до прояву ключових компетентностей у виробничій діяльності), когнітивно-пізнавальний (володіння професійно-теоретичними й пізнавально-проектувальними знаннями), діяльнісно-поведінковий (здатність до застосування проектних технологій у навчальній діяльності, наявність професійних умінь і навичок).

Критеріальні ознаки сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників сприяли визначенню й виявленню високого, достатнього, середнього та низького рівнів її сформованості.

На засадах компетентнісного й проектно-технологічного підходів розроблено авторську методiku організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ, яка ґрунтується на розробленій моделі та включає мотиваційно-особистісний, когнітивно-пізнавальний, діяльнісно-творчий, рефлексивно-результативний етапи її реалізації, методи й засоби опанування навичками проектної навчальної діяльності, здатністю до виконання виробничих функцій, набуття досвіду практичної, професійної діяльності в різних формах організації процесу виробничого навчання.

Доведено, що авторська методика може використовуватись як упродовж цілісного процесу виробничого навчання, так і під час здійснення проектної навчальної діяльності. Методика спрямовує методичну діяльність майстра виробничого навчання на досягнення інтегративного результату – формування професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників.

У третьому розділі **«Організація і результати дослідно-експериментальної роботи»** обґрунтовано програму й зміст дослідно-експериментальної роботи, експериментально перевірено авторську методiku організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ.

Експериментальне дослідження здійснювалось упродовж 2011–2015 рр. на основі програми педагогічного експерименту за такими етапами: підготовчим, констатувальним, формувальним і контрольним. На підготовчому етапі виконано організаційні дії з визначення експериментальних баз дослідження (Богородчанський професійний будівельний ліцей, Білгород-Дністровський професійний будівельний ліцей, ДПТНЗ «Білоцерківське вище професійне училище будівництва та сервісу», ДПТНЗ «Західно-Дніпровський центр професійно-технічної освіти»), вибіркової сукупності респондентів для участі в експерименті (усього 376 осіб, із них 362 – учні, 14 – педагоги); дібрано діагностичний інструментарій оцінювання динаміки рівнів сформованості показників.

На констатувальному етапі експерименту за допомогою діагностичного інструментарію оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників за мотиваційно-особистісним, когнітивно-пізнавальним і діяльнісно-поведінковим критеріями з'ясовано, що домінуючим рівнем сформованості досліджуваного явища є низький – 50,5 %. Середній рівень сформованості професійної компетентності продемонстрували 34,1 % майбутніх столярів-будівельників, достатній – 12,2 %, високий – 3,2 % учнів.

Такі результати засвідчили необхідність підвищення рівня сформованості

професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників у ВПУ, що можливе завдяки впровадженню педагогічних умов і моделі організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників на засадах компетентнісного та проектно-технологічного підходів і методики їх реалізації.

Для формувального етапу експерименту було визначено контрольну групу (КГ) зі 100 учнів й експериментальну групу (ЕГ) зі 101 учня. Навчання учнів КГ здійснювалося за традиційною методикою, а в навчальний процес учнів ЕГ було впроваджено авторську методику організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників та здійснено її експериментальну перевірку.

Аналіз результатів упровадження теоретично обґрунтованих наукових положень, спрямованих на вдосконалення процесу виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ, засвідчив позитивну динаміку показників сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників ЕГ (табл. 1).

Таблиця 1

Результати контрольного етапу педагогічного експерименту

№ з/п	Група	Низький рівень	Приріст (%)	Середній рівень	Приріст (%)	Достатній рівень	Приріст (%)	Високий рівень	Приріст (%)
Критерії та показники ефективності методики									
1	Мотиваційно-особистісний критерій								
	КГ	41	-4	40	-1	13	+3	6	+2
	ЕГ	28,7	-21,8	36,6	+1,6	19,8	+9,9	14,9	+10
1.1	Показник – професійна мотивація досягнення успіху								
	КГ	44	-3	38	-3	12	+3	6	+3
	ЕГ	29,7	-24,8	35,6	+1,9	20,8	+12,9	13,9	+10
1.2	Показник – здатність до прояву ключових компетентностей у виробничій діяльності								
	КГ	38	-6	42	+2	13	+2	7	+2
	ЕГ	27,7	-18,8	37,6	+2	18,8	+6,9	15,8	+9,8
2	Когнітивно-пізнавальний критерій								
	КГ	41	-6	37	+1	14	+3	8	+2
	ЕГ	23,8	-24,7	40,6	+6,9	19,8	+8,9	15,8	+8,9
2.1	Показник володіння професійно-теоретичними знаннями								
	КГ	43	-3	36	-2	13	+3	8	+2
	ЕГ	24,8	-26,7	37,6	+5,9	19,8	+10,9	17,8	+9,9
2.2	Показник володіння пізнавально-проектувальними знаннями								
	КГ	39	-8	38	+4	15	+4	8	+1
	ЕГ	23,8	-22,8	42,6	+8	20,8	+7,9	12,8	+6,9
3	Діяльнісно-поведінковий критерій								
	КГ	42	-7	37	-1	12	+4	9	+3
	ЕГ	25,7	-20,8	38,6	+3	18,8	+7,9	16,9	+10
3.1	Показник – здатність до застосування проектних технологій у навчальній діяльності								
	КГ	42	-6	40	+2	9	+2	9	+2
	ЕГ	25,8	-19,8	40,6	+4	17,8	+7,9	15,8	+7,9
3.2	Показник – наявність професійних умінь і навичок								
	КГ	49	-7	34	-3	16	+7	8	+3
	ЕГ	25,8	-21,7	36,6	+1,9	19,8	+7,9	17,8	+11,9
Загальний результат рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників									
	КГ	41	-6	38	0	13	+3	8	+3
	ЕГ	25,7	-20,9	38,6	+2	19,8	+8,9	15,8	+9,9

Виявлено, що вихідний рівень сформованості професійної компетентності учнів КГ й ЕГ переважно низький: відповідно 47 % та 46,6 %; середній рівень у КГ мали 38 % учнів, в ЕГ – 36,6 % учнів. В обох групах достатній рівень приблизно однаковий: 10 % і 10,9 %; високий рівень у КГ – 5 %, в ЕГ – 5,9 %. Після впровадження авторської методики в ЕГ домінуючим став середній рівень (38,6 %), низький рівень сформованості професійної компетентності в ЕГ притаманний 25,7 % учнів, достатній – 19,8 %, високий – 15,8 %. У КГ порівняно з початковим станом результати за рівнями суттєво не змінились: низький – 41 %, середній – 38 %, достатній – 13 %, високий – 8 %.

Позитивна динаміка рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників уможливилась за рахунок упровадження в процес виробничого навчання ЕГ авторської методики, яка включає технологічний інструментарій реалізації мотиваційно-особистісного, когнітивно-пізнавального, діяльнісно-творчого, рефлексивно-результативного етапів, методи й засоби опанування навичками проектно-навчальної діяльності, здатністю до виконання виробничих функцій у ході організації процесу виробничого навчання.

Проведено якісний аналіз отриманих результатів на основі статистичного критерію χ^2 Пірсона. У процесі перевірки результативності гіпотези виявлено, що різниця в рівнях сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників у ЕГ та КГ є статистично значущою, тобто вірогідною: $\chi^2_{кр}(КГ) 7,815 > \chi^2_{емп}(КГ) 2,186$, $\chi^2_{кр}(ЕГ) 7,815 < \chi^2_{емп}(ЕГ) 13,248$.

Доведено, що ефект зміни сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників зумовлений упровадженням у процес підготовки учнів ЕГ авторської методики організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників на засадах проектно-технологічного підходу у ВПУ, що й дає підставу стверджувати: мета дослідження досягнута, завдання наукового пошуку виконані, гіпотеза підтверджена.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення проблеми організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у вищих професійних училищах шляхом застосування авторської методики, розробленої на основі визначених та обґрунтованих педагогічних умов і моделі організації виробничого навчання, підґрунтям якої є ієрархічна трирівнева компетентнісна система й проектно-технологічний підхід.

Відповідно до мети й завдань дослідження проблеми організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ зроблено такі висновки.

1. Теоретичний аналіз проблеми організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ в педагогічній теорії й практиці ПТНЗ, вивчення нормативних документів, що регламентують професійно-технічну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників, організацію навчально-виробничої діяльності в закладах професійно-технічної освіти засвідчують певні розбіжності між вимогами будівельного ринку, інтенсивністю розвитку технологій і матеріалів та

консервативними особливостями навчально-виробничого процесу у ВПУ, що й підсилює актуальність дослідження проблеми організації процесу виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ в напрямі його скеровування на підвищення рівня практичної підготовленості, професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників.

Виходячи з результатів досліджень психолого-педагогічної науки щодо сутності термінів «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність», «виробниче навчання», уточнено ключове поняття «професійно-практична підготовка майбутніх столярів-будівельників» як організований в інноваційному освітньому середовищі процес, що регламентується нормативно-правовими документами освітньої галузі та змістово реалізовується в педагогічній взаємодії шляхом творчого використання традиційних й інноваційних педагогічних технологій для досягнення якісного рівня професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

За результатами аналізу стану організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ виявлено розбіжність між зростаючими вимогами будівельного ринку до рівня професійної компетентності випускника ВПУ та наявним дефіцитом інноваційно-професійних знань столярів-будівельників, необхідних для розв'язання професійно-творчих завдань, здійснення проектно-перетворювальної, продуктивної професійної діяльності, виконання технологічних робіт тощо.

Такі результати посилюють актуальність дослідження проблеми організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ й зумовлюють потребу в науковому обґрунтуванні теоретичних положень щодо вдосконалення процесу виробничого навчання майбутніх кваліфікованих робітників і підвищення рівня їхньої професійної компетентності на основі положень компетентнісного та проектно-технологічного підходів.

2. На засадах інноваційних освітніх підходів визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ (забезпечення професійної мотивації майбутніх столярів-будівельників на основі реалізації інноваційних педагогічних технологій у процесі вирішення професійно-творчих завдань; оновлення змісту виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників на засадах компетентнісного та проектно-технологічного підходів відповідно до оновлення кон'юнктури будівельного ринку, новітніх технологій і матеріалів у будівельній галузі; використання проектних технологій у процесі виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ), які в системі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників є структурною оболонкою моделі й завдяки яким реалізуються її компоненти, спрямовані на розвиток особистості як професіонала.

Розроблено модель організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників на засадах компетентнісного підходу, що відображає інтегральні взаємозв'язки між загальнопрофесійним, професійно-теоретичним та професійно-практичним циклами професійної підготовки й реалізовується цільовим блоком, який містить мету (створення організаційної системи виробничого навчання для

забезпечення інтегративного результату в підвищенні рівня сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників), завдання, інноваційні освітні підходи й принципи їх досягнення; суб'єктивним (партнерська взаємодія суб'єктів навчально-виробничого процесу), змістово-технологічним (ієрархічна трирівнева компетентнісна система й етапи організації проектно-навчальної діяльності, які є основою для визначення відповідних етапів реалізації педагогічних умов – мотиваційно-особистісного, когнітивно-пізнавального, діяльнісно-творчого, рефлексивно-результативного, на яких ґрунтується авторська методика) і результативним блоком (процесуальні компоненти організаційної системи й інструментарій оцінювання динаміки рівня сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників).

Модель є координаційним механізмом відтворення об'єкта і предмета дослідження та спрямована на вдосконалення виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ й забезпечення інтегративного результату, що відображається в позитивній динаміці рівня сформованості їхньої професійної компетентності.

Дедуктивний аналіз взаємозв'язків між базовими поняттями дослідження дав змогу схарактеризувати професійну компетентність майбутнього столяра-будівельника як ієрархічну трирівневу компетентнісну систему, структуровану ключовими, загально-професійними й спеціально-професійними компетентностями, комплексна продуктивна реалізація яких у трудових діях забезпечує успішне виконання професійних функцій.

3. Уточнено критерії та показники оцінювання динаміки рівня сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників. У якості діагностичного інструменту конкретизовано мотиваційно-особистісний критерій (показники: професійна мотивація досягнення успіху, здатність до прояву ключових компетентностей у виробничій діяльності), когнітивно-пізнавальний критерій (показники: володіння професійно-теоретичними знаннями, володіння пізнавально-проектувальними знаннями), діяльнісно-поведінковий критерій (показники: здатність до застосування проектних технологій у навчальній діяльності, наявність професійних умінь і навичок), відповідно до яких ранжовано низький, середній, достатній та високий рівні сформованості досліджуваного явища.

4. Авторська методика організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ відображає логіку методичної діяльності педагогічних працівників з організації процесу виробничого навчання, інтегративним результатом якої є формування професійної компетентності учнів. Методика ґрунтується на положеннях проектно-технологічного підходу, відтворює взаємозв'язки між компонентами організаційної системи виробничого навчання й передбачає реалізацію мотиваційно-особистісного, когнітивно-пізнавального, діяльнісно-творчого, рефлексивно-результативного етапів на основі традиційних форм, методів, засобів навчання, інноваційних педагогічних технологій як упродовж цілісного процесу виробничого навчання, так і конкретно в ході організації проектно-навчальної діяльності.

Експериментальна перевірка авторської методики організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ підтвердила правомірність гіпотези, яка полягала в тому, що рівень професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників підвищиться, якщо процес виробничого навчання учнів ВПУ реалізувати на основі педагогічних умов, моделі й авторської методики з використанням компетентнісного та проектно-технологічного підходів. Означений висновок підтверджується такими даними: після впровадження експериментальної методики в процес виробничого навчання учнів ЕГ динаміка рівнів сформованості досліджуваного явища порівняно з початковим станом виражена зниженням кількості осіб, які характеризувались низьким рівнем сформованості професійної компетентності на 20,9 %, середній рівень збільшився на 2 %, достатній – на 8,9 %, високий рівень – на 9,9 %; у КГ відповідно: (–6) %, 0 %, 3 %, 3 %.

За результатами теоретичних обґрунтувань й апробації основних наукових положень у процесі виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у ВПУ підготовлено методичні рекомендації «Технологія навчального проектування на заняттях виробничого навчання», які містять основний довідково-інформаційний матеріал, необхідний майстрам виробничого навчання в підготовці до здійснення проектної навчальної діяльності в групах учнів, які опановують професію 7124 «Столяр будівельний».

Результати дослідження можуть бути рекомендовані педагогічним працівникам для вдосконалення процесу виробничого навчання на основі компетентнісного й проектно-технологічного підходів у професійно-технічних навчальних закладах і навчальних установах різних форм власності будівельної галузі; оновлення змісту професійно-практичної підготовки майбутніх столярів-будівельників, а також у процесі створення навчально-методичного забезпечення для підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Викладені в дисертації висновки не вичерпують усіх аспектів досліджуваного питання. Подальшого вивчення потребують теоретико-методологічні засади розвитку професійної компетентності педагогічних працівників будівельної галузі, методичні підходи до оновлення змісту Державних стандартів професійно-технічної освіти професій будівельної галузі на основі компетентнісного підходу; педагогічний аналіз проблем формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельних професій з урахуванням досвіду зарубіжних країн щодо імплементації проектних технологій у процес професійної підготовки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дослідження

1. Слободяник О. В. Проектна діяльність у виробничому навчанні столярів будівельних / О. В. Слободяник // Професійно-технічна освіта. – 2012. – № 3(56). – С. 19–21.

2. Слободяник О. В. Проблема професійно-практичної підготовки майбутніх столярів будівельної галузі у педагогічній теорії та практиці / О. В. Слободяник //

Професійна освіта: проблеми і перспективи : зб. наук. пр. – Київ : ІПТО НАПН України, 2015. – Вип. 9. – С. 24–28.

3. Слободяник О. В. Проблеми використання методу проектів в професійно-технічній освіті [Електронний ресурс] / О. В. Слободяник // Теорія і методика професійної освіти : електр. наук. фах. журн. – 2015. – № 7. – Режим доступу: <http://tmpe.eor.by/images/docs/7/15slobodianik.pdf>. – Назва з екрана.

4. Слободяник О. В. Соблюдение этапов выполнения творческих проектов столярами строительными на уроках производственного обучения / О. В. Слободяник // Социосфера. – 2015. – № 1. – С. 90–93.

5. Слободяник О. В. Методика організації виробничого навчання майбутніх столярів будівельних на засадах проектно-технологічного підходу у вищих професійних училищах / О. В. Слободяник // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. – Київ : АТОПОЛ ГРУП, 2016. – Вип. 16(29). – С. 146–156.

6. Слободяник О. В. Педагогічні умови організації виробничого навчання у вищих професійних училищах будівельного профілю / О. В. Слободяник // Молодий вчений. – 2016. – № 1(28). – Ч. 2. – С. 99–103.

7. Слободяник О. В. Модель організації процесу виробничого навчання майбутніх столярів будівельних у ВПУ / О. В. Слободяник // Молодий вчений. – 2016. – № 3(30). – С. 428–432.

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Слободяник О. В. Проблеми організації виробничого навчання майбутніх столярів будівельних у вищих професійних училищах / О. В. Слободяник // Розроблення Держ. стандартів ПТО нового покоління: проблеми та перспективи : матеріали круглого столу в рамках виставки «Інноватика в освіті України», м. Київ, 28 жовт. 2010 р. / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. – Київ : ІПТО НАПН України, 2010. – С. 49–51.

9. Слободяник О. В. Проектна діяльність у виробничому навчанні майбутніх кваліфікованих робітників деревообробного профілю / О. В. Слободяник // Наук.-метод. забезпечення професійної освіти і навчання : матеріали Всеукр. (звіт.) наук.-практ. конф. за 2010 р., м. Київ, 18–19 квіт. 2011 р. / голов. ред. В. О. Радкевич ; Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. – Київ : ІПТО НАПН України, 2011. – С. 84–86.

10. Слободяник О. В. Використання методу проектів як умова вдосконалення профільного навчання учнів ПТНЗ будівельного профілю / О. В. Слободяник // Система роботи ПТНЗ з формування професійно мобільного кваліфікованого робітника : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Кривий Ріг, 23–24 лист. 2011 р. / за заг. ред. Л. Л. Сушенцевої ; Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. – Кривий Ріг : Щербенок С. Г., 2011. – С. 124–125.

11. Слободяник О. В. Використання проектних технологій у професійно-технічних навчальних закладах будівельного профілю / О. В. Слободяник // Наук.-метод. забезпечення професійної освіти і навчання : тези звіт. наук.-практ. конф. м. Київ, 29 берез. 2012 р. У 2 т. Т. 2 / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. – Київ : ІПТО НАПН України, 2012. – С. 22–24.

12. Слободяник О. В. Поєднання репродуктивної і продуктивної діяльності у підготовці кваліфікованих столярів будівельного профілю (на прикладі проектних технологій) / О. В. Слободяник // Освіта впродовж життя: вимоги часу : матеріали IV Всеукр. пед. читань пам'яті видатного вченого-педагога О. С. Дубенчук, м. Київ, 19 квіт. 2012 р. / за ред. Л. Пуховської, Т. Усатенко. – Київ : Едельвейс, 2012. – С. 238–241.

13. Слободяник О. В. Використання проектних технологій в ПТНЗ як інструмент для розв'язання навчально-виробничих проблем / О. В. Слободяник // Соціальне партнерство як інструмент оновлення змісту проф.-техн. освіти : матеріали 2-ї всеукр. наук.-практ. конф., м. Кривий Ріг, 11–12 квіт. 2013 р. / за заг. ред. Л. Л. Сушенцевої ; Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. – Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2013. – С. 149–150.

14. Слободяник О. В. Організація виробничого навчання майбутніх кваліфікованих столярів будівельних: проектно-технологічний підхід / О. В. Слободяник // Наук.-метод. забезпечення професійної освіти і навчання : матеріали Звітної наук.-практ. конф., м. Київ, 28 берез. 2013 р. У 2 т. Т. 1 / за заг. ред. В. О. Радкевич, Г. В. Єльнікової ; Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. – Київ : ІПТО НАПН України, 2013. – С. 138–140.

15. Слободяник О. В. Проектно-технологічний підхід до організації виробничого навчання майбутніх столярів будівельних / О. В. Слободяник // Наук.-метод. забезпечення професійної освіти і навчання : матеріали Всеукр. звітн. наук.-практ. конф., м. Київ, 7–19 квіт. 2016 р. У 2 т. Т. 1 / за заг. ред. В. О. Радкевич ; Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. – Київ : ІПТО НАПН України, 2016. – С. 105–107.

Опубліковані праці, які додатково відображають результати дисертації

16. Державний стандарт професійно-технічної освіти : Професія: Деревообробник будівельний : ДСПТО 7120.2015.02 : Код: 7120 : проект / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України ; наук. керівники проекту: В. В. Супрун, В. О. Радкевич ; розробники: Л. Я. Денисюк, В. Ф. Щепанівський, Л. М. Бабич, О. В. Слободяник, Ю. І. Кравець. – Київ : [б. в.], 2015. – 96 с.

17. Слободяник О. В. Технологія навчального проектування на заняттях виробничого навчання : метод. рек. / О. В. Слободяник. – Київ : ВІПОЛ, 2014. – 32 с.

АНОТАЦІЇ

Слободяник О. В. Педагогічні умови організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у вищих професійних училищах. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, 2016.

У дисертації проаналізовано стан дослідженості проблеми організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників у вищих професійних

училищах, здійснено дефінітивний аналіз сутності основних понять. Визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників; розроблено модель, обґрунтовано й апробовано авторську методику організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників. Уточнено критерії та показники, означено рівні сформованості професійної компетентності майбутніх столярів-будівельників. Експериментально перевірено авторську методику організації виробничого навчання майбутніх столярів-будівельників; за результатами підготовлено відповідні методичні рекомендації.

Ключові слова: майбутні столяри-будівельники, професійна компетентність, виробниче навчання, педагогічні умови, компетентнісний підхід, проектно-технологічний підхід, проектні технології, модель, авторська методика, вищі професійні училища.

Слободяник О. В. Педагогические условия организации производственного обучения будущих столяров-строителей в высших профессиональных училищах. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Украинская инженерно-педагогическая академия, Харьков, 2016.

В диссертации проанализировано состояние изученности проблемы организации производственного обучения будущих столяров-строителей в высших профессиональных училищах, осуществлен дефинитивный анализ сущности основных понятий и уточнено, что профессионально-практическая подготовка будущих столяров-строителей является организованным в инновационной образовательной среде процессом, который регламентируется нормативно-правовыми документами образования и содержательно реализуется в педагогическом взаимодействии путем творческого использования традиционных и инновационных педагогических технологий с целью достижения качественного уровня профессиональной подготовки будущих квалифицированных рабочих.

Определены и теоретически обоснованы педагогические условия организации производственного обучения будущих столяров-строителей, а именно: обеспечение профессиональной мотивации будущих столяров-строителей на основе реализации инновационных педагогических технологий в процессе решения профессионально-творческих задач; обновление содержания производственного обучения будущих столяров-строителей на основе компетентностного и проектно-технологического подходов в соответствии с обновлением конъюнктуры строительного рынка, новыми технологиями и материалами в строительной отрасли; использование проектных технологий в процессе производственного обучения будущих столяров-строителей в ВПУ.

Разработана модель организации производственного обучения будущих столяров-строителей на основе компетентностного подхода, которая отражает интегральные взаимосвязи между общепрофессиональным, профессионально-теоретическим и профессионально-практическим циклами профессиональной

подготовки и реализуется целевым (цель, задачи, инновационные образовательные подходы и принципы), субъектным (партнерское взаимодействие субъектов учебно-производственного процесса), содержательно-технологическим (иерархическая трехуровневая компетентностная система и этапы организации проектной учебной деятельности, являющиеся основой для определения соответствующих этапов реализации педагогических условий – мотивационно-личностного, когнитивно-познавательного, деятельно-творческого, рефлексивно-результативного) и результативным (процессуальные компоненты организационной системы и инструментарий оценки динамики уровня сформированности профессиональной компетентности будущих столяров-строителей) блоками.

Охарактеризована профессиональная компетентность будущего столяра-строителя как иерархическая трехуровневая компетентностная система, структурированная ключевыми, общепрофессиональными и специально-профессиональными компетентностями, комплексная реализация которых в трудовых действиях обеспечивает успешное выполнение профессиональных функций.

Уточнены критерии (мотивационно-личностный, когнитивно-познавательный, деятельностно-поведенческий), согласно которым определены показатели и ранжированы низкий, средний, достаточный и высокий уровни сформированности исследуемого явления.

Обоснована и внедрена авторская методика организации производственного обучения будущих столяров-строителей в ВПУ, которая определяет взаимосвязи между компонентами системы производственного обучения и предполагает реализацию мотивационно-личностного, когнитивно-познавательного, деятельностно-творческого, рефлексивно-результативного этапов на основе традиционных форм, методов, средств обучения, инновационных педагогических технологий как в течение целостного процесса производственного обучения, так и конкретно в ходе организации проектной учебной деятельности.

Результатом внедрения авторской методики является положительная динамика показателей сформированности мотивационно-личностной, когнитивно-познавательной, деятельно-поведенческой сфер личности; качественное овладение системой творчески интеллектуальных и предметно-технологических знаний и умений, которые, в продуктивном преобразовании, обеспечивают профессиональную готовность выпускника к успешному функционированию на рынке труда.

Экспериментально проверена авторская методика организации производственного обучения будущих столяров-строителей в ВПУ; по результатам подготовлены соответствующие методические рекомендации «Технология учебного проектирования на занятиях производственного обучения», содержащие основной справочно-информационный материал, необходимый мастерам производственного обучения в подготовке к осуществлению проектной учебной деятельности в группах учащихся, которые овладевают профессией 7124 «Столяр строительный».

Ключевые слова: будущие столяры-строители, профессиональная компетентность, производственное обучение, педагогические условия, компетентностный подход, проектно-технологический подход, проектные технологии, модель, авторская методика, высшие профессиональные училища.

Slobodyanyk O. V. Pedagogical conditions of the organization of industrial training for future carpenter-builders in higher vocational schools. – Rights of the manuscript.

The thesis for scientific degree of candidate of pedagogical sciences in the speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Vocational Training. – Ukraine Engineering Pedagogical Academy, Kharkiv, 2016.

The thesis analyzed problems of industrial training of future carpenter-builders in higher vocational schools, made definitive analysis of the nature of the basic concepts. Theoretically determined pedagogical conditions of production of industrial training for future carpenter-builders; the model was developed and introduced the author's method of organization of industrial training for carpenter-builders. Specified criteria and indicators, evaluation is defined levels of formation of professional competence of carpenter-builders in higher vocational schools. Experimentally tested the author's method of industrial training for carpenter-builders in higher vocational schools; according to the results prepared the relevant guidelines.

Keywords: future carpenter-builders, professional competence, industrial training, pedagogical conditions, competence approach, design and technological approach, design technology, model, author's methods, higher vocational schools.

Підписано до друку 21.11.2016 р.
Формат 60×90/16. Ум. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Зам. 76-11.

Друкарня С. Г. Щербенка
вул. Рокоссовського, 5/3, м. Кривий Ріг, 50027
тел.: (0564) 92-20-77

Свідоцтво про реєстрацію суб'єкта видавничої діяльності ДК № 4561 від 13.06.2013.